

“No sé odiar ningú”

Bebo Valdés, com ja li va passar al seu compatriota Compay Segundo, guanya amb l'edat. 'Lágrimas negras', el treball que barreja les notes del seu piano amb la potent veu de Diego el Cigala, ha arrasat en vendes, ajudat pel moment dolç que viu el flamenc. Un èxit que el director Fernando Trueba ha exportat, també, a la gran pantalla.

Bebo Valdés (Quivicán, Cuba, 1918) viu un moment dolç de la seva trajectòria. Després de 30 anys de silenci, la participació en diversos projectes amb el director espanyol Fernando Trueba, com *Calle 54* i, més recentment, *El milagro de Candeal*, al costat de Carlinhos Brown, l'ha llançat al cim de l'èxit. Amb Diego el Cigala ha enregistrat *Lágrimas negras*, disc que li ha valgut un premi Grammy llatí al millor àlbum.

—En els últims mesos porta una activitat gairebé frenètica. Amb Diego el Cigala ha començat una gira pels Estats Units per promocionar el seu disc *Lágrimas negras*. Quina és la clau d'aquesta vitalitat als 86 anys?

—Ho puc resumir en una sola paraula: el meu esperit. No sóc jo, és el meu esperit. Em considero una creient sincer de la llum, d'allò que considerem una abstracció. A més, també m'ajuda ser plenament conscient que els éssers humans no comptem massa en aquest món perquè només som matèria que està de pas. Hem de separar l'esperit del cos.

—Amb el disc gravat amb Diego el Cigala ha guanyat un Grammy llatí al millor àlbum tradicional tropical. Aquest èxit l'ha sobtat?

—Sí, per mi ha estat inesperat. El 1994 em va trucar Paquito D'Rivera, amb qui m'unia la relació d'amistat de tota la vida que havia tingut amb el seu pare. Amb ell vaig enregistrar

el disc *Bebo rides again*, després de trenta anys de silenci. Doncs bé, el que vaig fer en aquell disc és el mateix acompanyament que he fet sempre, des del 1945, quan vaig començar a gravar els meus primers discos. I el que la gent ha pogut escoltar a *Lágrimas negras* és exactament el mateix.

—L'èxit, doncs, acaba sent producte de diversos factors: estar en el lloc oportú, en el moment oportú i amb la companyia oportuna...

—Sempre he fet el mateix i no ha tingut pas l'èxit de *Lágrimas negras*. En tota la meua vida no he fet mai cap disc que hagi venut més que aquest que he gravat amb Diego el Cigala. Sense cap mena de dubte, en això té molt a veure Fernando Trueba, que va iniciar-ho. Al final, aquest disc ha estat fruit d'una evolució que ha vingut així, caminant. Més o menys a mi m'ha passat el que va succeir a un altre cubà a qui l'èxit va arribar tard, Compay Segundo.

—Potser el disc també s'hagi beneficiat del moment dolç que viu el flamenc, que s'ha guanyat la simpatia del públic general...

—Crec que cada generació té la seva música i, segons la meua opinió, cada vint anys es produeixen innovacions. És com si cada generació tingués el seu estil. Però a Cuba, quan jo era nen, ja hi havia de tot: flamenc, òpera i sarsuela. I quan treballava com a director musical del ca-

baret Tropicana, per allà van passar gairebé tots els artistes espanyols del moment.

—Vostè va marxar de l'illa fa 60 anys i no hi ha tornat. A més, Castro no el va deixar entrar per assistir al funeral de la seva mare. Quin futur li desitja?

—Diré la veritat. Ara em sortirà l'esperit. Per mi, Fidel Castro pot viure cent anys si vol. El problema és que no sé odiar ningú, és una paraula que no existeix a la meua vida. Quan no m'agrada una cosa me n'aparto.

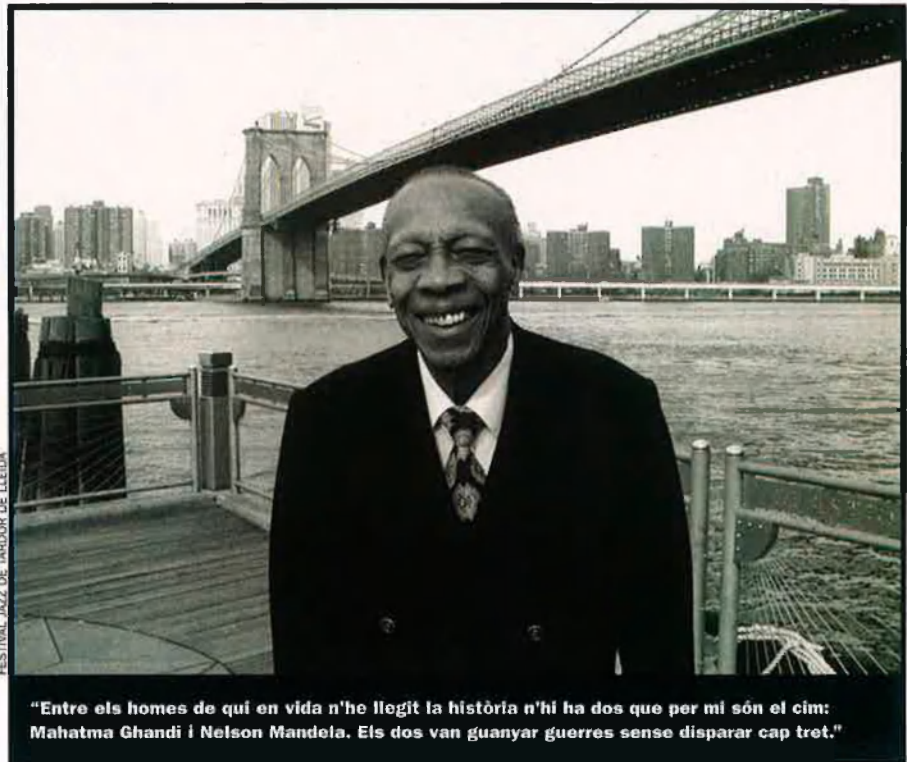
—Està ressentit amb el president cubà?

—No acuso ni a ell ni a ningú. Acuso els individus, els que estiguin, sense dir noms, sostenint el règim de Cuba. Penso que cap dictador, sigui d'esquerra o de dreta, és bo. El que no trobo correcte és que no hi hagi una democràcia, unes eleccions i una constitució, per la qual van lluitar i morir molts homes en un país, i que un individu o un grup d'individus revolucionaris les treguin. Malgrat tot, no sóc enemic de ningú.

—Després de tants anys fora del país, deu sentir enyorament...

—Enyoro el meu país, tot el que vulgueu, però hi ha un moment en la vida que l'home ha d'escollir entre el seu país o el civisme. I el que és cert, com diu el refrany castellà, *cualquiera por su mejoría su casa dejaría*.

Però tot depèn de les circumstàncies amb què cadascú es troba. Porto la vida com crec que he de portar-la i no faig mal a ningú. No crec que guanyi res fent el mal o odiant algú. El que és bonic és el que hem fet en llocs com el Fòrum de Barcelona: ajudar la humanitat, que la gent s'estimi, ja siguin nens, ja sigui gent gran. Això és el que crec que és bo, i lluitar perquè hi hagi pau i perquè tots tinguem aigua potable. És molt important que no hi hagi ni un nen ni un ancià que se'n vagi a dormir sense menjar. Sé que és una lluita molt dura, i gairebé impossible, però com a mínim es lluita per aconseguir-ho. Si guanyem serà perfecte, o sigui que, com a mínim, intentem-ho. L'exemple és lluitar.

"Entre els homes de qui en vida n'he llegit la història n'hi ha dos que per mi són el cim: Mahatma Ghandi i Nelson Mandela. Els dos van guanyar guerres sense disparar cap tret."

“És bonic el que hem fet en llocs com el Fòrum de Barcelona: ajudar la humanitat, que la gent s'estimi”

—Potser és un discurs massa utòpic i innocent...

—No crec que el món canviï, però es pot ajudar a millorar-lo, com a mínim. El que demano és amor i comprensió, no guerres. En comptes de guerra, oferim música, que la gent balli i s'ho passi bé. És això el que volem. L'home ha de lluitar per la seva llibertat, per la seva dona, el seu pare, el fill i la família. I per això no calen guerres. Entre els homes de qui en vida n'he llegit la història n'hi ha dos que per mi són el cim: Mahatma Ghandi i Nelson Mandela. Els dos

van guanyar guerres sense disparar cap tret. És molt difícil. Però és el que dic, l'amor és el que cura totes les ferides. Per mi, el que és més virtuós de la terra és la mare, crec que en ella es troba la vida, això és el més gran que hi ha en el món, em refereixo a les coses humanes, ella: la mare.

—Què ha suposat per a la seva trajectòria el treball amb Fernando Trueba?

—El 1972 vaig començar a treballar per a una cadena d'hotels a Suècia. Em pensava que d'allà no en sortiria mai més i m'hi vaig passar deu anys. Després em va trucar Paquito D'Rivera i ja he explicat què va passar a partir de llavors. Per mi, Fernando Trueba és el meu cap, però fora, quan ens tractem d'home a home i d'amic a amic, és un senyor amic, a les bones i a les dolentes, passi el que et passi. A més, és un home d'una noblesa única i d'una experiència terrible, un coneixement exacte del que vol. És molt bo treballar amb ell, però has de tenir disciplina; si no, no aniràs bé amb ell. I jo crec que d'això me'n sobra.

Joan Antoni Guerrero Vall